

Tariq Ali: Imperialismen, den arabiska våren och krisen

[Intervju ur International Socialist Review, januari-februari 2012. Intervjun gjordes av David Barsamian i Santa Fe, New Mexico, 26 oktober 2011.]

Revolterna i Mellanöstern som inleddes i Tunisien i december 2010 tog till synes världen med överraskning. Men innan vi talar om vad som hände förra året, kan du sätta in de postkoloniala arabstaterna i sitt historiska sammanhang.

Det som egentligen hände i arabvärlden efter Andra världskriget var att de brittiska och franska imperierna hade försvagats och fick mycket svårt att utöva någon verklig kontroll. Så det var bara en tidsfråga. Saudiarabien hade man fått fason redan under Andra världskriget, då Roosevelt och den amerikanska regeringen tog hand om kungadömet utan ens ett tack till britterna. Saudiarabien var därefter i säkert förvar hos USA, och har varit så fram till idag.

I Egypten och Irak – låt oss börja med dessa två länder – hade de europeiska imperierna fortfarande ett inflytande, med brittiska trupper närvarande och Suezkanalen i europeisk ägo. Och därefter inleddes en rad revolutioner, ofta under ledning av militären men med stöd från en stor del av befolkningen. 1952 störtade Gamal Abdel Nasser och de fria officerarna kung Farouk av Egypten och förändrade landet helt. Det skulle inte ha förändrats om inte Nasser hade beslutat sig för att nationalisera Suezkanalen. Det var ett nyckelbeslut han tog i sitt lands intresse. Genom att ta detta beslut gav han de europeiska imperierna en smäll i ansiktet, och det är orsaken till att USA inte brydde sig om det. Washington berördes inte direkt.

Britternas svar på nationaliseringen av Suezkanalen blev att förbereda en invasion av Egypten. Storbritannien, Frankrike och Israel – det fallfärdiga brittiska lejonet, med hjälp av den franska räven och den israeliska skitstöveln – inledde 1956 ett trepartsanfall på Egypten. Och hela arabvärlden drog efter andan. Givetvis slog egyptierna tillbaka, men nyckelspelaren – och det måste man inse – var USA. De hade inte frågats om lov innan det hände. Det var ett avgörande ögonblick under Kalla kriget. De ville inte att Nasser skulle falla i Sovjetunionens armar, och de trodde att britterna och fransmännen drev honom åt det hållet. Det var sista gången britterna och fransmännen någonsin gjorde något viktigt utan att be om lov från USA.

Så Suezinvasionen gav upphov till arabnationalismen, och betecknade på samma gång det fullständiga slutet för det brittiska imperiet. Afrika hade ännu att få sin självständighet men det skedde till sist. Nasser behandlade givetvis Egyptens seger – Suezkanalen stannade under egyptisk kontroll – som en lärdom för araberna, att det var så här man skulle göra: man kämpar, man agerar. Och en enorm nationalistisk våg uppslukade den delen av världen. Det fanns tillfällen då folk upplevde att vi skulle kunna ha en gemensam arabisk nation med tre samtidiga huvudstäder – Kairo, Damaskus och Bagdad. 1958 ägde det rum en revolution i Irak och den brittiskvänliga regimen sopades undan. Kungen och hans fasansfulla farbror, kronprinsen, hängdes offentligt. I Egypten hade monarkin störtats. Så arabvärldens krönte huvuden darrade, vacklade. Det var en otrolig stämning som jag minns väl eftersom jag var ung och växte upp på den tiden. Vi var entusiastiska över det.

Det som hände sedan är naturligtvis att Israel nu blev centralt för USA:s strategi. De ville inte använda de europeiska makterna. På den tiden var amerikanerna ensamma i Saudiarabien och mer eller mindre i Persiska viken, om än inte i den omfattning som det är nu. Israelerna blev centrala spelare å USA:s vägnar. Kriget 1967 blev avgörande av flera orsaker. Det nederlag som den israeliska armén åsamkade Egypten och Syrien innebar slutet för den arabiska politikens nationalistiska period. Den hämtade sig aldrig från detta. Israel fick stöd från väst, i synnerhet USA. USA var imponerat av den skicklighet och lätthet med vilken Israel hade bestraffat den arabiska nationalismen och blev vän med dem för alltid. Det var 1967, inte 1948. 1948 var viktigt för att bilda Israel med

stöd från USA och Storbritannien, men det var inte förrän 1967 som USA verkligen omfamnade Israel. Och från och med då var det ”ditt hus är mitt hus” mellan dessa två statsmakter.

Strax efteråt dog Nasser, och i början av 1970-talet tvingade USA Nassers efterträdare Anwar Sadat att vara duktig och göra upp med Israel. De upplevde nämligen att de behövde Egypten, som var den viktigaste och mäktigaste staten både vad gäller befolkning och militär styrka, för att få slut på konfrontationen med Israel. Så fredsuppgörelsen mellan Israel och Egypten skrevs under. Givetvis fick båda dessa skojare, Anwar Sadat och Menachem Begin, Nobels fredspris – det var knappast någon överraskning. Det var Israels premiärminister på den tiden, Golda Meir, som fällde den minnesvärda kommentaren när hon frågade: ”Vad tycker ni om att de här karlarna får fredspriset?” Hon sa: ”Det är fel pris. De förtjänade en Oskar” eftersom de spelade så bra.

Jag tycker att uppkomsten av Sadats regering innebar en fullständig kapitulation för Israel i fråga om utrikespolitiken – det var ett förödmjukande fredsfördrag för Egypten, som sa att de inte kunde förflytta sina arméer fritt inom sina gränser utan att israelerna skulle informeras på förhand. Och det betydde att den egyptiska staten övergav palestinierna. Och för det tredje innebar det att Egypten nu inte omfamnades bara av Israel utan också av väst. Så alla Nassers progressiva reformer raserades. När 1980-talet började inleddes de privatiseringar och avskaffande av sociala skyddsnät som vi nu är så bekanta med. Sadat använde islamistiska grupper för att trakassera, undertrycka och krossa de nationalistiska strömningarna på universiteten. Det hördes alldeles fruktansvärda historier på den tiden. De skapade det Egypten som vi var bekant med fram till upproret: en okrossbar, hård diktatur som grundades på förtryck.

Men fredsfördraget ledde till splittring bland Sadats anhängare inom islamisternas led, och den grupp som till sist mördade honom angav detta fördrag som det främsta skälet till att de mördade honom. Hans död var inte så impopulär som den framställdes i pressen i väst, trots de personer som genomförde mordet. Många egyptier sa, ”Tack gode Gud att det har hänt”. Mubarak var med när Sadat mördades, men han undvek att bli skadad genom att snabbt gömma sig under ett bord på åskådarläktaren. Han räddade sitt liv och efterträdde Sadat och lugnade ner saker och ting lite grann. Men inom några år var han tillbaka på samma spår och gjorde exakt samma saker som Sadat och var till och med mycket mer förtryckande än honom. Och så såg vi hur hans diktatur uppstod och blev alltmer maläten, och tvingades förlita sig på förtryck för att upprätthålla ordningen, och på amerikansk generositet – miljarder i så kallad hjälp, som till största delen gick till militären och eliten – för att bli kvar vid makten. Så det var den kombinationen som fixade det.

Vi vet att det hade byggts upp spänningar under de senaste tio åren, först med islamisterna. Mubarak tillämpade en tveeggad politik mot dem: utmana mig inte direkt på det politiska området så kommer jag att göra många eftergifter till er kulturellt. Och det är vad han gjorde, men i själva verket stärkte det dem. Och de utmanade inte honom politiskt. Jag minns – jag var i Kairo 2002 för att träffa en ledare för det muslimska brödrskapet, som var läkare. Vi träffades på hans klinik eftersom brödrskapet var illegalt. Jag sa: ”Vad kommer ni att göra när amerikanerna invaderar Irak?” Och han sa: ”Min bror Tariq, låt mig säga detta till dig. Helvetets portar kommer att öppna sig.” Jag sa: ”Jag ser fram mot det, ty ni skulle faktiskt kunna spela en mycket stor roll. Om Egypten går under så kommer det att bli svårt.” ”Oroa dig inte”, sa han.

När Irak invaderades hände givetvis ingenting. Inga portar öppnades i helvetet eller i himlen eller någon annanstans. Vi såg väldigt lite motstånd i det landet. Brödrskapet förtrycktes – många av dess medlemmar torterades – men i allt mindre omfattning. Mubarak hotade dem framförallt därför att han visste att många av brödrskapets anhängare var affärsmän. Så varje gång de gjorde något som han inte gillade, så sa han: ”OK, vi tar ifrån er era tillstånd.” Och omedelbart rättade en del av brödrskapets ledning in sig i ledet. De unga som rekryterades var mer stridbara. Men det vi talar om nu är faktiskt den enda politiska organisation som existerade i Egypten på den tiden, eftersom det hade uppstått ett enormt tomrum när nationalisterna krossades. De var besegrade och hade

svansen mellan benen. De fanns där men gjorde mycket lite.

Det var brödrskapet som hade en närvaro när upproret ägde rum. Och vilka glädjens dagar det var när ungdomarna strömmade ut på gatorna i Kairo och Alexandria och Suez och bara utmanade regimen på alla fronter och kastade tillbaka varje boll till deras egen gård. Om ni vill förtrycka oss så måste ni använda armén. Och med unga hoppfyllda ansikten umgicks demonstranterna vänskapligt med den egyptiska militären och omfamnade soldater och officerare, och gjorde det mycket svårt för dem att vända sina stridsvagnar mot dem. Så denna förening ledde faktiskt fram till att tyrannen störtades.

Till sist insåg amerikanerna att de inte kunde hålla kvar honom vid makten. Men de försökte allt vad de kunde. Hillary Clinton sa offentligt att "Mubarak har varit en lojal vän. Ja, jag och Bill betraktade honom som en av familjen." Ja, givetvis gjorde ni det, men det egyptiska folket betraktade aldrig honom som en av familjen. Aldrig har klyftan mellan de USA-stödda tyrannerna i arabvärlden och folkets stora majoritet syntts tydligare än på Egyptens gator under dessa månader. Det var verkligen en glädjens dagar.

En av de viktigaste händelserna i Mellanöstern ägde rum 1969, då överste Muammar Gaddafi störtade kung Idris monarki och sparkade ut USA från flygbasen Wheeler, nära Tripoli. Liksom i Irak under Saddam Hussein och Syrien under Assad blev Libyen en nationell säkerhetsstat som byggdes upp kring den store ledaren, förstenedes, samlade rikedomar och korrumpades. Historien är välbekant. Han mötte sitt öde 2011. Du var kritisk mot NATO:s intervention i Libyen. Du kallade det "att ta lagen i egna händer [vigilantism]". Hur betraktar du så här i efterhand den förklaring som Obama-administrationen gav under rubriken "förpliktelse att skydda"?

"Förpliktelsen att skydda" har troligen lett till fler döda än det antal människor de sa sig skydda i Benghazi. Vi har haft mer än sex månaders konstanta bombningar av libyska städer: Tripoli, Sirte, Misrata och andra. Väldigt få bilder från dessa bombade städer har fått visas på TV. Till skillnad från i Irak där de visade hur starka de var, inte ens så mycket bevakning fanns det, Al Jazeera gjorde det inte därför att deras regering stödde NATO:s invasion. Så Al Jazeeras bevakning var helt och hållet krigsvänlig och den har minskat betydligt. Så man kan inte bara angripa media från väst. Som ett resultat av detta är den enda oberoende TV-station vi hade på väg att dö.

För att återvända till din kärnpunkt. Sex månaders bombningar. Och de säger att det knappt blev några förluster i döda och sårade? Jag tror inte på det. Jag talade med en person vars namn jag inte ska nämna, som är välunderrättad och har kontakt med folk som verkligen känner till dessa saker i Storbritannien, och jag sa: "Hur många människor har ni grabbar dödat? Omkring 40.000, 50.000?" Han sa: "Nej, inte så många." Jag sa: "Hur många? Ge mig en ungefärlig bedömning." Han sa: "Troligen 20.000." Nå, det kan vara 20, det kan vara 30, för uppfattningen att det handlar om precisionsbombningar är bara nonsens. Det klarar de inte ens av med sina drönarattacker i Pakistan. Så jag skulle tro att det troligen är fallet, även om jag snabbt vill tillägga att vi än så länge inte har några bevis för det. Det har skrivits väldigt få rapporter. Journalisterna var till största delen inneslutna. Ingen skrev egentligen sådana reportage som vi såg under Irakkriget, både via Al Jazeera och Robert Fisk och andra. Vi har inte sett det under detta speciella krig.

Om det är på det sättet, att de har dödat 20.000-30.000 personer, vad visar det? Det visar en fullständigt ren cynism. Att de gick in i Libyen, hela det euro-amerikanska NATO, var för att ta över landet. Under de senaste 10-12 åren hade de förhandlat med Gaddafi för att få in honom i fällan. Condoleezza Rice sa offentligt att Gaddafi var en modell för den arabiska världen som en modern diktator. Tony Blair föll i hans armar. En hel massa pengar bytte ägare. Det är alltid så med Blair: ingenting är gratis. Brittiska media började lovprisa denne karl som en statsman. Det fanns alla möjliga andra saker: London school of Economics finansierades med Gaddafis pengar. Anthony Giddens, lord Giddens, Blairs främste akademiska hantlangare, reste till Tripoli och träffade

Gaddafi, läste Gaddafis Gröna bok, och sa: ”Det här liknar väldigt mycket det vi gör i Storbritannien. Vi kallar det ’den tredje vägen’, och det är er tredje väg.” Så omfattande var samarbetet med honom. När väst började angripa honom höll Gaddafis son en presskonferens och sa: ”Vi finansierade Sarkozys valkampanj.” Det kan mycket väl vara sant. Så utbrett var samarbetet mellan de här personerna.

Och plötsligt blir han ett monster för att det sker ett uppror mot honom? Lägg av! I grund och botten tror jag att de tog Libyen för att erövra det som marknad för investeringar, för oljan. Den libyska oljan är av mycket god kvalitet och utvinns till mycket låga kostnader – förstör Libyens kust med turisthotell, ta dit deras affärer. Det är därför de gjorde det, bara för att bli av med en karl som släpade fötterna efter sig även om han höll med om att göra det. Och givetvis förödmjukade han dem genom att komma till Paris och Rom och säga att han ville sätta upp sitt löjliga tält mitt i staden bara för att driva med västledarna, eftersom han var något besynnerlig. Till skillnad från Saddam och Assad, som var odjur men inte excentriska. Gaddafi hade alltid en excentrisk sida. Han var dåligt utbildad. Han var 22 år när kuppen ägde rum och dyrkade på den tiden Nasser i Egypten. Sedan glömde han snabbt bort honom. Det är faktiskt vad som hände.

Och det är inte slut än, ty ironiskt nog, eller kanske inte så ironiskt, var det som vi ser britterna och amerikanerna som överlämnade en del personer till Gaddafi för att bli torterade, som islamister, al-Qaida, allt möjligt. En av de karlarna står idag i ledningen för Tripolis milis, och han kräver en offentlig ursäkt från Storbritannien för att de ska ha torterat honom själva och sedan lämnat ut honom till Gaddafi. Så jag tror inte att detta är överspelat. Och jag tycker att de personer som blev så upphetsade och sa, ”Det här är den första NATO-intervention som vi kan stöda eftersom den är humanitär”, måste svara på frågor om civila förluster och vad som kommer att hända med Libyen.

Du känner till min åsikt om det. Jag har alltid sagt, att oavsett hur fruktansvärda dessa revolter är så är det bättre att de är organiska, att de äger rum internt. Ibland blir det en långvarig kamp och liv går förlorade, men en militär intervention från väst räddar inte liv. Jag sa det i Kosovo under kriget i Jugoslavien, och min uppfattning har inte förändrats. För många vänstermänniskor och tidigare vänstermänniskor som nu säger att ”det här var en intervention som vi kan stöda”, så känns det som om de är desperata efter att få kliva in i fällan. Vi har sett sådana personer förr. Jag trodde att kriget i Irak skulle ha tagit dem ur dessa villfarelser, ty samma argument som de använde mot Gaddafi kunde ha använts för att rättfärdiga kriget mot Irak, utom att Saddam inte gjorde de här sakerna när han blev angripen. Bilderna på Gaddafi som kom från Libyen hjälpte till enormt.

En person som jag känner och tycker mycket om, sa: ”Vet du, om det hade kommit sådana bilder från Irak innan Irakkriget, så skulle jag nog ha stött kriget.” Folk vet inte ens vad de säger. Så humanism, människovänlighet, blir den enda verkliga kategorin, och det innebär att många av de här personerna har tappat tron på sig själva och har övergivit sitt tänkande. Jag har inga problem med den ståndpunkt jag intog till kriget. Jag tycker att den var helt berättigad, vilket vi ska se.

Och vad ska de göra om islamisterna i Libyen kommer till makten? Jag har inga problem med det heller. Hellre det än någon person som inte är representativ. Det är så folk kommer att lära sig – av sina egna erfarenheter. Är det islamister som sitter vid makten i Tunisien, Libyen, Egypten? Bra. Gör affärer med dem, se hur de är. Om folket där inte gillar dem så kommer det att fösa dem åt sidan och bilda något nytt. Det är alltid det bästa sättet. Men väst kanske inte skulle vara så förtröstansfullt.

I grannlandet Tunisien vann i själva verket något som har beskrivits som ett måttfullt islamistiskt parti valet i oktober 2011.

Exakt. De turkiska islamisterna, NATO:s favoritislamister, vann de turkiska valen för flera år sedan och är nu en stöttepelare i det så kallade internationella samfundet, det vill säga har stöd från USA:s utrikesdepartement. Huvuddelen av det muslimska brödraskapet i Egypten kommer att sluta en

överenskommelse. Vi vet vad som pågår bakom scenen i trepartssamtalen mellan USA, brödraskapet och den egyptiska armén för att utarbeta någon sorts kompromisslösning. I Tunisien har Ghannouchis parti vunnit och vi får se. När han befann sig i landsflykt i Storbritannien sa han att han trodde på social rättvisa och allt möjligt sådant, så vi får se om han kommer att göra något som är socialt fördelaktigt för folket eller bara öppna landet för fler investeringar. I grund och botten har vi samma regim men med en demokratisk sida. Vilket inte är oviktigt.

När det uppstår ett tomrum, det är då islamisterna kommer. Någon fyller upp tomrummet. Vänstern kan inte göra det. Det existerar inga progressiva krafter eller så är de demoraliserade eller så stöder de, som i fallet Irak och Afghanistan, USA. Så islamisterna verkar vara det enda verkliga oppositionspartiet. Vi får se. I Tunisien har efter vad jag förstår några få vänstermänniskor också valts till parlamentet, vi får se vad de gör och vad de kan göra.

Det här begreppet ”förpliktelse att skydda” tillämpas väldigt selektivt. Tydligt är vissa medborgare i världen mer privilegierade än andra. Uppenbarligen hamnar invånarna i Kashmir, det indiskt styrda Kashmir, som har dött i många tusentals – den verkliga siffran är 70.000 sedan upproret där 1989 – inte i denna kategori ”förpliktelse att skydda”. Storbritannien, Frankrike och USA är inte särskilt intresserade av vad som händer med denna speciella befolkning.

Egentligen bryr sig väst inte ett dyft om Kashmir. Indien har ingripit mycket brutalt, och jag ska tillägga mycket, mycket värre i fråga om antalet döda än något Kina har gjort i Tibet. Det är jämförelsen som bör göras. Så fort det blir oroligheter i Tibet blir västmedia mycket upprörda och buddhisterna i Hollywood börjar göra filmer. När Indien genomför förtryck i enorm omfattning i Kashmir, mycket värre än Tibet – tystnad. Så logiken här, tror jag, är att om ett land är formellt demokratiskt så kan det göra vad det vill. Men om det inte är demokratiskt så kan vi utnyttja det faktum att det inte är demokratiskt som ett vapen mot det. Annars är det ingenting.

Människor är människor. USA och deras allierade har ockuperat Irak. De säger att de är på väg att lämna landet. Bra. Skönt att bli av med dem. Men de har ockuperat Irak och mer än en miljon människor har dött. Vem ska åtalas för dessa krigsbrott? Bush, Cheney, Blair, Aznar? De borde ställas inför rätta som krigsbrottslingar. Ingen kommer att åtala dem. Så dubbelmoral är en del av den värld vi lever i.

Och skälet till det är, att i tänkandet hos majoriteten av världens länder är USA det enda verkligt enväldiga, suveräna, landet. USA:s suveränitet bestäms av USA, men Europas och Mellanösterns länders suveränitet bestäms förvisso också av USA. Det är den stora skillnaden. Så alla rättar in sig i ledet närhelst USA säger att det ena eller andra måste göras. Ibland gör tyskarna det inte. De skickar inga trupper men de rättar in sig i ledet senare. Tyskarna vägrade strida i Irak, de vägrade strida i Libyen. De skickade trupper till Afghanistan, vilket gav upphov till en omfattande diskussion inom den tyska eliten. De gör det inte, men de går heller inte mot det. Så den enda verkligt suveräna nationen i världen idag är den imperialistiska nationen.

Kina är suveränt, men bara i sin egen region och ekonomiskt. De utmanar heller aldrig USA militärt. Den första gången de gjorde det nyligen var när de gick mot sanktioner mot Syrien i FN:s Säkerhetsråd. Och orsaken till det är att både ryssarna och kineserna upplever att de blev lurade att stöda Säkerhetsrådets resolution om Libyen eftersom de sa att det skulle bli en begränsad insats, bara för att förhindra Gaddafi att bombardera Benghazi. Det var därför de stödde den. De här människorna missbrukar den så vi stöder den inte. Men det är det första tecknet på någon form av spricka, och jag tror inte att den är särskilt allvarlig heller.

Javisst, flygförbudszonen blev snabbt en fråga om att byta ut regimen i politiska termer. Berätta om hur NATO:s roll har utvecklats. Vissa säger att den har blivit imperiets, Washingtons, militära arm.

Det är den. NATO utkämpade inte ett enda krig under Kalla kriget, när den skapades för att bekämpa det så kallade sovjetiska hotet mot Västeuropa. Den stred aldrig. Men efter kommunismens sammanbrott och Sovjetunionens död har NATO plötsligt blivit väldigt aktiv. Och jag tror att en av dess funktioner är som ett möjligt medel för USA att byta ut en regim eller få som de vill i världen. Jag kan inte påminna mig vilken amerikansk tjänsteman det var, men han var väldigt rättfram. Han sa: ”Vi är inte så bekymrade. Om vi kan använda FN så använder vi FN. Om vi inte kan använda FN så kommer vi att använda NATO. Om vi inte kan använda NATO så går vi in själva.” I Irak kunde de inte använda FN eller NATO, så de gick in själva tillsammans med koalitionen av tjänstvilliga. Och så var det med det.

Man får inte ta dessa institutioner alltför allvarligt. Alla dessa institutioner – militära, internationella, ekonomiska – är på det hela taget institutioner som skapades av och lyder USA. Det är helt enkelt den bistra verkligheten. När folk säger till mig att det amerikanska imperiet är försvagat, så säger jag: ”Tja, det är det i vissa ekonomiska avseenden, men dess militära och institutionella järngrepp är fortfarande ytterst starkt. Underskatta inte det.”

Berätta om ditt hemland Pakistan som verkar halka från den ena katastrofen och olyckan till den andra – översvämningar, inrikespolitiskt våld och fattigdom i massiv skala. För några år sedan skrev du en bok, *Kan Pakistan överleva* [Can Pakistan Survive? - Harmondsworth : Penguin Books, 1983]. Som stat har det visat en viss förmåga och uthållighet att återhämta sig. Men hur mycket stryk tål befolkningen?

Staten Pakistan får mig att gråta. Jag har analyserat den, skrivit om den, har skrivit tre böcker och flera uppsatser om den. Ibland känns det som om det inte finns särskilt mycket kvar att säga. Man har sagt allt och bara upprepat sig, till vilken nytta? Vad har vi i det här landet? Naturkatastrofer är en sak – jordbävningar, översvämningar. Alla länder kan drabbas av dem. I Pakistan har vi människotillverkade katastrofer. Armén är ett problem, som aldrig har låtit landet utvecklas ifred genom att på USA:s order om och om igen ta över vid kritiska tidpunkter i landets historia. Varenda kupp hade fått grönt ljus från USA.

Ayub Khan, Zia ul-Haq.

Ayub Khan tog makten 1958 eftersom han och amerikanerna visste att om man skulle tillåta landets första allmänna val i april 1959, så kanske partier [skulle vinna] som ville få Pakistan att lämna de säkerhetspakter som eliten hade fått med landet i, eftersom Nehrus¹ alliansfrihet och neutralitet var populär. Så de sa att det var bäst att inte tillåta valen. Gör det. Sedan tog Bhutto makten 1977.² Slutligen ledde det första militära undantagstillståndet till att landet splittrades 1971, och östra Pakistan blev Bangladesh. Sedan fick vi general Zias statskupp som på vissa sätt var lika skadlig. Ayub splittrade Pakistan och general Zia krossade fullständigt Pakistans politiska struktur och kultur genom att införa offentliga pryglingar och offentliga hängningar, och avrätta landets sista valda premiärminister, Zulfikar Ali Bhutto. Och genom att göra allt detta under täckmantel av islamism, islamiska lagar, och avskaffa kvinnors rättigheter. Det byggdes upp en obehaglig atmosfär i landet som det fortfarande lider av. Allt detta tolererades eftersom general Zia hade blivit en outhärlig allierad i kriget mot ryssarna i Afghanistan.

En anledning till varför amerikanerna inte gjorde något för att rädda Bhuttos liv var därför att han faktiskt hade vägrat att upphöra med bygget av atombomben. Kissinger varnade honom, ”Om du inte slutar så kommer vi att straffa dig fruktansvärt för att statuera ett exempel.” Och Bhutto svarade med samma mynt. Men det är vad de gjorde: de statuerade ett fruktansvärt exempel med honom. Men sedan fullbordade den som de gärna såg som efterträdare, general Zia, Bhuttos verk och

1 **Jawaharlal Nehru** var Indiens första premiärminister mellan 1947-1964.

2 **Zulfikar Ali Bhutto** var Pakistans nionde premiärminister, mellan 1973-1977, och grundade Pakistans Folkparti. Han avsattes efter en statskupp under ledning av general Zia ul-Haq och avrättades 1979 efter en rättegång iscensatt av general Zia.

byggde bomben. Ty USA insåg inte att när väl Indien hade kärnvapen så skulle inte någon del av Pakistans militära elit vara mot det, oavsett vem som styrde landet. Så amerikanerna blundade när Zia byggde kärnvapen samtidigt som han hjälpte dem att beseгра ryssarna i Afghanistan.

Jag skrev *Kan Pakistan överleva?* Boken hade faktiskt ett frågetecken. Men redan i den boken från 1984 såg jag alla symptom på sammanbrott i Pakistan. De finns fortfarande kvar. Men det som håller ihop landet, den pakistanska statens ryggrad, är en militär med kärnvapen. Det gör det väldigt svårt att krossa landet. USA kan det fortfarande om de skulle vilja, men priset skulle bli högt, mycket högt. USA vet inte var alla kärnvapen finns. De tror att de gör det. En del av dem har gömts på ställen som bara är kända för några få betrodda personer. Det är den aktuella situationen.

Under tiden har vi en så kallad demokrati med en politiker vid makten. Asif Ali Zardari är änklings till Benazir Bhutto, som dog under en valkampanj. Och på typiskt sydasiatiskt sätt, utom att hon var högljuddare om det, sa hon: ”Jag lämnar mitt parti i min sons omvårdnad, och tills han har vuxit upp i min makes händer.” Det är en sorts medeltida sedvänja som härstammar från gamla tiders monarkier. Redan då undvek Mogulkejsarna vanligtvis att exakt ange vilket barn som skulle efterträda dem, eftersom de inte ville ha ett inbördeskrig på halsen, även om de ibland fick det ändå. Hon var mycket exakt. Så ”demokratins prinsessa”, som amerikanska tidningar kallade henne, testamenterade i själva verket partiet till sin familj. Partiet blev en släktklenod.

I rättvisans namn har Zardari aldrig gjort någon hemlighet av att hans enda intresse av politiken är att tjäna pengar. Och man kan tjäna mer pengar som president av Pakistan än om man är make till premiärministern eller en minister, även om han verkligen tjänade en hel del under de år då Benazir satt vid makten. Så vi har en president som troligen är en av världens mest korrumpierade ledare – trots att det finns en hel del konkurrens på det området. Och det finns hundratals historier från alla möjliga håll om hur han tjänar pengar. När översvämningen ägde rum 2010 vädjade Zardaris syster omedelbart till affärsmän i Karachi och sa: ”Vi gör en vädjan i namn av Bhuttos barn. Donera till Bhuttos fond.” För en gångs skull reste sig affärsmännen, den ena efter den andra, och sa: ”Säg vad ni behöver. Cement? Ris? Kläder? Medicin? Säg var det behövs. Vi kommer att köpa det och göra det tillgängligt för folk som behöver det. Vi tänker inte sätta pengarna i någon fond.” En offentlig avsnäsning. Hon lämnade mötet.

Alla vet vad som pågår. Folk är hjälplösa och förhållandena blir bara värre. Vid gränsen i norr har vi kriget i Afghanistan. Kriget spiller över till Pakistan, precis som jag i oktober 2001 förutsade att det skulle göra. Vi har militären som orsakar svårigheter i Baluchistan, och baluchledarna vänder sig till den amerikanska ambassaden och ber om stöd för att bilda ett självständigt Baluchistan. Båda sidor är fullständigt konkursmässiga. Och sedan har vi drönarattackerna mot Pakistan – under Obamas 2½ år vid makten har det ägt rum fler drönarattacker än under Bushs hela presidentperiod.

Ser du några paralleller mellan den retorik som Washington riktar mot Pakistan och det som sa om Kambodja på 1960-talet? Att Kambodja var en trygg fristad, en tillflyktsort, som gjorde det omöjligt för USA att segra i Vietnam. De började göra räder över gränsen och i början av 1970 skedde till slut en invasion i full skala. Det har kommit stridslystna uttalanden från utrikesdepartementet och även från ordföranden för den högsta militärledningen, att Pakistan spelar ett dubbelspel och ger skydd åt Haqqanis nätverk och indirekt stöder talibannerna. Vad finns det för framtidsutsikter för en amerikansk invasion av Pakistan?

Jag tror att de är mycket små. Och orsaken är att den amerikanska militären inte vill köra fast i ett land till. Pakistan är inget litet land. Afghanistan har en befolkning på 26 miljoner. Pakistans befolkning närmar sig 200 miljoner, om den inte redan har nått det. Om man invaderar ett land som Pakistan så får man en enorm konfrontation på halsen. Så jag tror inte att Pentagon kommer att tillåta det, precis som Pentagon har varit väldigt negativa till bombräder mot Iran.

Glöm inte hur krigiska USA har varit och hur de nyligen försökte använda den här fullständigt

absurda påhittade händelsen. Obama själv framträdde i TV för att säga till folk att vi har avslöjat en enorm sammansvärjning, att någon galen fanatiker tänker mörda Saudiarabiens ambassadör, och att den här galna fanatikern har anlitats av iranierna? Kom igen! Alla i Iran skrattade. De vet, att om iranierna vill göra det så skulle de ha egna metoder för att genomföra sådana angrepp. Och varför mörda den här lilla skiten på ambassaden i Washington? Han är bara en ambassadör. Han förändrar ingenting. Bara en provokation för att försöka sätta hårdare press på Iran. Fullkomligt patetiskt.

Frågan om Pakistan är naturligtvis allvarligare för dem, men de vet det. Det är ingen överraskning. De vet mycket väl att den pakistanska staten av egna orsaker, och vare sig man vill det eller ej, inte kommer att gå med på att överlämna Afghanistan till indierna. Karzai-regeringens marionetter förhandlar desperat med Indien, också om trupper, och Pakistans underrättelsetjänst (ISI - Inter-Services Intelligence) är medveten om det. Så den här grejen med Haqqani godkändes inte bara av ISI utan också av Pakistans högsta militärledning, ty uppfattningen att ISI är en självständig kraft är struntprat. Det har den aldrig varit. Den enda period då den hade en relativ självständighet var när amerikanerna utvidgade den för att utkämpa kriget i Afghanistan. Det är den enda gången.

Kriget på 1980-talet, det heliga kriget, jihad, mot Sovjetunionen.

Det är den enda gången ISI hade en halvt självständig roll. Givetvis agerar då och då vissa skurkaktiga officerare utan tillåtelse, men på det stora hela är ISI en disciplinerad del av den pakistanska militären. Så när folk säger ISI är det kod för att inte angripa den pakistanska militären direkt. Det måste man förstå.

Så det som hände var att de släppte lös Haqqanis grupp för att visa afghanerna att här befinner vi oss mitt i Kabul och kastar bomber och skjutet mot den amerikanska ambassaden och NATO:s högkvarter i 20 timmar. Så varför kunde ni inte sätta stopp för det? Det var det som irriterade dem, inte att det var något militärt hot i sig. Men den psykologiska och politiska effekten var som om FNL hade intagit den amerikanska ambassaden under Tet-offensiven 1968, ockuperat den och blivit dödade men först efter att ha satt upp FNL:s fana på den amerikanska ambassaden i Saigon. Så var det. Symboliken betydde faktiskt något. Det var ett liknande angrepp av väldigt olika människor, men den militära symboliken var inte så annorlunda.

Det är därför de blev så arga i USA, i synnerhet Petraeus och andra som har en känsla av att det går att vinna det här kriget, och som säger att de här krigen kommer att fortsätta för evigt, mina barn kommer att växa upp och de här krigen kommer fortfarande att pågå. Nå, afghanerna håller inte med honom. Så upproret har utvidgats. Och det här var Pakistan som sköt över Karzai och framför amerikanernas stäv och sa: ”Hallå där grabbar, tro inte att ni kan nonchalera oss under allt det här fuffens som indierna håller på med bakom ryggen på oss. Vi vet vad som pågår.” Det var ett försök att hävda sin plats i överenskommelserna efter tillbakadragningen.

Du skriver, ”Kampanjen för Obamas återval började på allvar den 2 maj 2011 med vedergällningsmordet på Usama bin Ladin.” Efter vad som sägs är Al-Qaidas operativa förmåga klart mindre. Usama bin Ladin utgjorde en beklämmande figur på slutet. Här hade vi en man som likt en gammal Hollywood-stjärna satt hemma och tittade på sina tidigare roller på video i sitt hus i Abbottabad.

Det var längesedan Al-Qaida upphörde att vara ett allvarligt hot. Låt mig omformulera det. De var aldrig något allvarligt hot. De var en grupp på högst 2.000 personer som hade bestämt sig för att skapa problem och slå mot amerikanska symboliska institutioner. Vilket är anledningen till att de valde tvillingtornen, en symbol för USA-kapitalismen, och Pentagon, en symbol för USA:s militära makt. Och det var det hela. Jag har aldrig trott att de skulle kunna upprepa det. Det var en engångsaktion, mycket teatralisk, mycket dramatisk. Hela världen lutade sig tillbaka och tittade på bilderna om och om igen.

Men det är inget nytt. Bilden är naturligtvis ny, för ingen har utfört den sortens terrorism tidigare.

Men det har sedan länge funnits olika sorters terroristgrupper i olika delar av världen. Hela poängen med dem är att de inte tror på massmobiliseringar eller att organisera stora mängder människor som grupp för att kräva någonting. De tror på sensationella aktioner. På 1800- och 1900-talet brukade anarkisterna knäppa krönte statsöverhuvuden, presidenter. Det var vad de gjorde. Och det gav upphov till oroligheter och det blev förtryck och speciallagar antogs för att få fast dem. Det är precis samma verksamhet. Jag vet att folk, både anarkister och islamister, har blivit väldigt arga på mig för att jag beskrev Al-Qaida och bin Ladin som islamist-anarkister. Men det är ju det de är. Så de har gjort sin stora grej och kommer aldrig att kunna upprepa den igen.

Det faktum att alla som tar till vapen mot USA, i synnerhet i ockuperade länder, kallas Al-Qaida är inte så övertygande. Det varumärke som ägdes av bin Ladin och al-Zawahari är mycket svagt. Andra personer kan göra anspråk på namnet men i grund och botten är det en liten organisation, mycket, mycket försvagad.

Låt oss övergå till den ekonomiska kris som trycker ner USA och Europa. Hur hamnade vi där?

Vi kom dit på grund de stora förändringar som genomfördes på 1990-talet, det så kallade "Washington-samförståndet" som hade två sidor. Den ena att det inte längre fanns något ideologiskt hot från någon del av världen. Sovjetunionen hade krossats. Det hot som dess närvaro utgjorde, till och med den närvaron var nu borta, den existerade inte. Och kineserna var USA:s allierade. De hade varit deras allierade sedan ett tag. De hade utvecklat kapitalismen, USA investerade. De hade en jättelik arbetskraft, de kunde tillverka saker mycket billigare än vi. Så varför skulle inte våra företag och industrier och kapitalister lita till billigt kinesiskt arbete för att få billiga varor till butikerna?

Och vi skulle investera pengar för att tjäna mer pengar. Med andra ord skulle kapitalet inte längre vara produktivt alls, utan kapitalet skulle användas för finansspekulationer. Det var vad som i grunden hände med det kapitalistiska systemet under den turboladdade globaliseringen som nu befinner sig i en oerhörd kris. Och eftersom, som jag sa tidigare, det som USA säger gör dess medhjälpare. USA slog in på denna väg och det gjorde också européerna. Storbritannien var de som mest slaviskt följde efter, och den brittiska ekonomin befinner sig nu i stora svårigheter. De brukade skryta om att i London City hade man större frihet att göra vad man vill utan regleringar, med andra ord att London City är världskapitalismens Guantánamo. Kom hit: man kan komma undan med vad som helst. Och det gjorde de.

Men många ekonomer har förutsagt att det inte kunde hålla i sig. Jag måste säga att den främsta av dessa var Robert Brenner Från University of California som skrev en lång artikel i *New Left Review*, som så småningom blev en bok vid namn *The Economics of Global Turbulence* [Den globala oredans ekonomi], som mer eller mindre förutsade att denna kris för profiterna skulle göra mycket stor skada. Finanskapitalets spekulativa karaktär under de senaste 20-25 åren skapade en situation med en kasinokapitalism som spelade om pengar. Det var vad som hände. I grund och botten var det en kasinoekonomi. Kasta in en miljard så kanske vi kan tjäna fem miljarder eller så kan vi förlora alltihop. Vem bryr sig? Och det är hursomhelst inte våra pengar. Det är pengar som ägs av aktieägare och folk som har anförtrott dig in-teckningshandlingar och pensionsfonder. Alla dessa pengar användes som kapital som man spelade om. Och de fick sitt straff 2008 när Wall Street-systemet gick in i en djup kris.

Det här var ett avgörande världshistoriskt tillfälle för USA, att i egenskap av ledare för den kapitalistiska världen säga, grabbar, okay, det räcker. Vi ska nu göra en förändring, och staten som går i borgen för bankerna och de rika kan användas också för andra syften. Vi ska uppmuntra massiva sociala utgifter: byggnadsarbeten, skapa jobb, förvandla USA:s utseende genom att skapa ett offentligt transportsystem, anställa folk för att bygga järnvägar. Allt det kunde man ha gjort.

Men ni hade en president som kom från ett system som han trodde på och som han inte tänkte utmana. I *Obamasyndromet** framhåller jag Obamas liv som ung senator från Chicago i Illinois' representantförsamling, där han läxade upp andra afroamerikanska demokrater som angrep nedskärningarna som hade genomdrivits i Chicago. Obama sa till dem: "Vi måste lära oss att vara förståndiga." Han är en person som sedan länge varit lojal mot denna försiktighet, detta förstånd som han talar om. Så presidenten som hade tjänat huvuddelen av sina pengar på Wall Street, som kunde ha utsett Krugman eller till och med Stiglitz till finansminister men utsåg Geithner, denna president tänkte inte göra någonting. Wall Street, Goldman Sachs' folk, infiltrerade det ekonomiska etablissemanget under både Bush och Obama. Det är det system de stödde.

Det de egentligen skapar är ett plåster för att stoppa en enorm blödning från hjärnan som långsamt förblöder. De sätter på ett plåster istället för att åtminstone försöka med en operation och rädda patienten.

Situationen i Europa är kritisk: Island brakade samman, Irland brakade samman, Grekland brakade samman, Spanien och Portugal står på randen till sammanbrott, Italien faller sönder. Sex länder. Och ändå ingen förändring av politiken eller linjen. Man måste säga att dessa söner till den eller den antingen är otroligt självsäkra eftersom de inte har sett någonting som kan hota dem, eller så är de blinda och kommer att gå under. Jag skulle vilja säga att Grekland befinner sig i en förrevolutionär situation. Det kommer troligen inte att ske, men det är min känsla. Folk är så less att de vill göra sig av med hela rasket. Och när parlamentsledamöter från PASOK och centern-vänstern som röstade på det här återvändande till sina valdistrikt spottade folk på gatan på dem. Så stor är ilskan i Grekland.

Så äntligen har det vuxit fram en ockupationsrörelse här, mycket trevligt, en rörelse som uppför sig väl och i vissa fall är mycket ilsken. Det är fantastiskt. Det räcker inte. Räcker inte för att få till de påtryckningar som krävs, inte ens generalstrejkerna i Grekland kunde tvinga de här människorna att ändra inriktning eftersom de är så lamslagna. Det krävs enorma omvälvningar underifrån för att verkligen få det att vända. Förhoppningsvis kommer det att ske. Hittills har det inte gjort det. Inget annat kommer att göra det.

Men för att återkomma till din fråga, om att göra den kinesiska ekonomin till världens verkstad, där Europa är fritt att bara låna pengar, göra av med pengar, konsumera, det var modellen. Konsumtion med hjälp av lånade pengar, skuldsättning. Ni kan höra ungdomar berätta, både här och i Europa, om hur bankerna jagade dem. Snälla ni, låna pengar. Ni lånar inte tillräckligt mycket pengar. Ta pengarna. Och de som gjorde det lider verkligen nu. För den amerikanska ekonomin är det en enorm katastrof.

Och det är inte bra att demokraterna säger: "Åh, det är republikanerna som saboterar det." Under Obama-administrationens första två år hade ni majoritet i senaten och representanthuset. Ni kan inte skylla på republikanerna. Anklaga er själva. Håll upp spegeln framför er själva. Varför gjorde ni inte på något annat sätt? Bilden av Obama som högerkrafternas fånge är helt enkelt inte trovärdig. Det är ett tecken på att liberalerna i USA är desperata, ty i själ och hjärta vet de att han har varit en katastrof. Men de kan inte erkänna det, eftersom det vore att medge att de inte har någonting.

Uppgångar och krascher är ett regelbundet återkommande drag hos kapitalismen under seklernas gång. Skiljer sig det vi nu bevittnar på något avgörande sätt från tidigare krascher?

Nej. Och jag vill varna för alla föreställningar om att kapitalismen kommer att braka ihop. Under historiens gång har kapitalismen gått igenom svåra kriser, och jag tror att det var den ryske revolutionären Lenin som en gång sa: "Det finns ingen slutgiltig kris för kapitalismen om det inte finns något alternativ." Jag tror faktiskt att han hade rätt i det. Jag tror att systemet kan återhämta sig, det har förmåga att dra sig ur krisen, det har förmåga att gå hårt åt sitt folk. Om folk går med på det så kommer den att fortsätta att göra det. Det är svaret. Systemet kommer inte att braka ihop spontant.

* *Obamasyndromet*, Lund : Celanders, cop. 2011.

Kopplat till denna ekonomiska kris har vi en politisk kris, som jag har kallat extremcenterns kris. Land efter land, i Europa och USA, har styrts av extremcentern, center-vänstern eller center-högern. De gör exakt samma sak. Bush och Obama, Blair och Cameron, Sarkozy och vem som än kommer att efterträda honom. I Tyskland har det oftast varit nationella koalitionsregeringar. Det skapar en situation där unga människor blir alltmer fjärrade från denna extremcenter. Extrem därför att den har drivit igenom en extrem ekonomisk politik som är knuten till krig utomlands, en politik som många människor ogillar men som de inte kan förändra oavsett vem de väljer att härska. Det är en politiskt farlig situation.

Låt mig få berätta någonting. Den extrema högerens program i Frankrike, Marine Le Pen, de holländska nyfascisternas program, till och med italienarnas program, de är fruktansvärda i fråga om invandring och muslimerna och allt det där, men om man tittar på deras ekonomiska program så har Marine Le Pen, de franska ultranationalisternas ledare, skärpt sig. Hon säger inte samma som hennes far sa. När man frågar henne ”Vad tror du på?” säger hon i grund och botten: ”En fransk republik, men en fransk republik där staten kontrollerar ekonomins toppar.” Så när man frågar henne så säger hon att sjukvården, utbildningen, vatten, gas, järnvägar, allt detta ska kontrolleras och ägas av staten, eftersom de tjänar allas behov. Kombinationen av chauvinism och främlingsfientlighet och ett radikalt ekonomiskt program är farlig.

Frågan vi måste ställa oss är varför inte ett enda center-vänster, socialdemokratiskt parti använder dessa krav, som trots allt historiskt är deras krav? De gör inte det. Högern har förstått mycket mer än vänstern vad som behöver göras i den delen av världen. Så det är ett problem. Uppsvingen och krascherna kommer att fortsätta. Jag tror inte att den här finansekonomin som har sin grund i ett halvdött kapital kan hålla på för alltid, men vartefter tiden går kommer de att genomföra förändringar, beroende på vad som händer i det enskilda landet.

Det kapitalistiska systemet kan variera från att vara ett socialdemokratiskt system till det system som vi har nu. De ansåg att socialdemokratin behövdes för att tävla med Sovjetunionen och säga: ”Det här är en demokratisk version av det de gör.” Men nu behöver de inte göra det eftersom Sovjetunionen inte existerar längre, så nu tar de till näbbar och klor. ”Vi gör det eftersom vi kan det. Vi kommer att suga ut er tills ni dör eftersom vi kan det.” Det är det system som vi lever i. Och jag tycker att unga människor verkligen ska studera och inse det.

Maggie Thatchers ökända skryt – ”TINA [There is no alternative], det finns inget alternativ”. Vad ser du växa fram i form av ett sammanhängande svar på det existerande systemet?

Det finns alltid alternativ. Och faktum är att det kan uppstå om folk kämpar och strider för det. Det vi saknar idag är ett politiskt parti som kämpar för ett alternativ. Det är därför jag säger att vi sitter fast i extremcenterns grepp. Men rörelser uppstår och utvecklas. Det har de gjort i Sydamerika, det kan de göra i delar av Europa. Det kan de till och med göra i USA en dag, om än inte omedelbart, eller i arabvärlden. Så jag uppfattar det som händer nu på olika sätt som ett förebud om vad som komma skall. När det kommer så kommer det också att överraska folk.

Men man måste kämpa och strida för det. Glöm inte att hela det nyliberala program som har iscensatts och tagit över världen påbörjades, tror jag, på 1940- och 1950-talen av Hayek och andra i en liten grupp som kallades Mont Pelerin-sällskapet, där de brukade träffas och diskutera dessa tankegångar. Alla brukade skratta åt dem och säga, ”Det är galningar”, även keynesianerna som styrde världen med hjälp av socialdemokratiska regeringar. ”De här karlarna är tokiga.” Tokiga eller ej, de tog över världen.

Så vi måste på allvar börja fundera på alternativ. Enligt min uppfattning måste den centrala stöttepelaren i detta alternativ vara att staten ingriper för att äga och skaffa sig egendomar, förutom vilka välfärdsstaten inte längre kan existera. Det handlar inte bara om att finansiera den med hjälp av skatter. Den tiden är slut för längesedan. Staten måste faktiskt vara en aktör inom det ekonomiska

systemet för att kunna finansiera ett ordentligt sjukvårds-, utbildnings- och offentligt transport-system. Om den inte gör det så kommer saker och ting bara att bli värre. Så kampen att få in staten i folks tänkande är helt avgörande.

Det är därför nyliberalerna och en del anarkister går i samma fälla, att staten inte går att använda, att vi måste planera en politik även utan staten. Nyliberalerna är oärliga, ty utan staten skulle de inte ha kunnat uppnå det de har gjort med stöd från staten och genom att driva igenom lagar om avreglering.

Och räddningsaktioner och understöd.

Och allt det. Staten ansågs vara ond, men bankirerna och finansspekulanterna knäböjde till sist inför den och sa: ”Kära staten, var snäll och hjälp oss. Vi har problem.” Flera personer har sagt att staten används för att skapa socialism för de rika. Men vanligt folks verkliga behov är mycket viktigare.

Sådana saker måste genomföras. I Storbritannien diskuterar man tanken att skapa kommittéer, grupper i alla städer med en deklARATION med tio livsviktiga krav för att mobilisera folk som inte ens är politiska, men som kommer att förstå styrkan hos dessa krav, och få till stånd en marsch med en miljon människor eller fler till parlamentet för att lämna över denna protest och säga: ”Det här är vad vi vill, men inget av partierna där inne ger oss det.” Och inte bara som del av propaganda utan för att skapa något. Det går faktiskt att göra i varenda land i världen. Man måste inte bygga nya politiska partier med en gång, men man måste skapa grunden för dem. Även om en del unga människor ryggas tillbaka för det så måste ockupationerna bygga upp något som varar. Oavsett hur trevligt det är att tälta några veckor i en park så kan det inte hålla på för evigt. Ungdomarna kommer att tröttna och återgå till det de höll på med innan. Då kommer det att bli som vanligt igen. Vi måste bygga upp institutioner som alltid utmanar det vanliga livet.

Hur ändamålsenliga är val i fråga om att få till stånd förändringar? Tog valet av Obama 2008 slutligen folk ur villfarelserna om dessa möjligheter?

I länder där det kan hända är det mycket positivt, som i Sydamerika där regering efter regering blir vald för att genomföra förändringar. Det förändrar inte allting men det börjar förverkliga det. Obama var aldrig intresserad av förändringar. Hans paroller var fullkomligt innehållslösa. ”Förändringar vi kan tro på”, som i själva verket har inneburit inga förändringar alls. Eller ”Ja, vi kan”, som är en av de mest innehållslösa paroller jag har hört i något val någonstans. Men den håller på att bli populär. Det lustiga med USA:s dominans är att man får se patetiska små europeiska politiker som inte ens talar engelska, men slutar med, ”Yes, we can. Yes, we can.” Och man säger: ”Vilken värld lever ni i? Har ni helt och hållet tappat kontakten med ert folk?” Frågan är: ”Ja, vad kan vi?” Ja, vi kan utmana kapitalets makt? Ja, vi kan sluta föra krig? Nej. Ja, vi kan utöka de medborgerliga rättigheterna? Nej. Ja, vi kan låsa in de som larmar om problem? Ja. Det är en förändring de tror på. Vi ska låsa in fler sådana personer än Bush. Vi ska frige färre personer från Guantánamo än Bush.

Jag tror för övrigt inte att lärdomen av Obama helt och hållet har slagit igenom. Jag tror att massor av människor fortfarande har illusioner, så de hittar ursäkter för honom, att han är en fånge. Det är min favorit, att vi har en fånge här, en fånge i Vita huset. Vems fånge? Karl var ivrig att få komma in i Vita huset. Han hade organiserat kampanjer så länge för det och gjort sig måttfull, försiktig, och stod bortom rasfrågor. Bortom rasfrågor i USA? I ett land där antalet svarta som sitter inspärrade i fångelser eller är villkorligt frigivna, och därmed inte får rösta, är exakt lika många som storleken på den svarta slavbefolkningen före inbördeskriget. Är detta USA bortom rasfrågan? Någon måste säga det här. Och jag tror att afroamerikaner inser att det är så men inte vill säga det öppet.

Ibland gillar inte folk det, men jag säger det alltid bara för att krossa illusioner. Det kvittar vilken hudfärg USA:s president har eller om det är en kvinna. Man kan inte bedöma dem utifrån deras kön eller ras, utan utifrån vad de gör. Ty de är inte vanliga premiärministrar eller presidenter, de är imperialistiska presidenter. Det är en mycket viktig skillnad.

Du har deltagit i många sociala rörelser under årens lopp, både i Pakistan och Storbritannien. Du vet att de kan svänga helt oväntat. Det går inte att säga med säkerhet vilket resultatet kommer att bli. Så med de nuvarande enorma ekonomiska omvälvningarna skulle man kunna drista sig att säga att det finns möjligheter till någon sorts revolutionärt genombrott. Hur det kommer att se ut är likaså rena spekulationer.

Hör nu, ingen, absolut ingen, förutsåg revolterna i arabvärlden. Och det visar att historien är ytterst nyskapande. Man kan efterlikna den, man kan imitera den, men det är mycket svårt att upprepa den. Den hittar sina egna vägar och kanaler. Så jag skulle vilja säga ja, praktiskt taget allt är möjligt. I en del länder, Grekland till exempel, vore det en lättnad för alla om det skulle bli en revolution. Faktiskt. De skulle inte bry sig om vilka strukturer det skulle vara. De skulle bara säga hjälp oss. Folk skulle se det som en lättnad. Men huruvida folk till vänster eller massorna är beredda att utmana systemet direkt är en annan fråga.

Det är också en stor risk. Och det säger jag efter en hel del eftertanke. Egyptierna och tunisierna och jemeniterna och andra som fortfarande kämpar segrade därför att de var beredda att offra sina liv, de sa: "OK, om det behövs så ska vi dö." När ett folk inte längre är rädda för att dö så kan det utföra underverk. Européerna har inte nått det stadiet ännu. De har de sannerligen inte. Och de måste utföra ett större mirakel än det som arabvärlden uppnådde genom att störta två tyranner och hota ännu fler.

Så, ja det kan hända, men det beror en hel del på ett lands och dess folks politiska medvetande. Givetvis är inte heller det politiska medvetandet rätlinjigt. Det kan svänga upp och ner och sedan stabilisera sig och plana ut under flera år. Och plötsligt förändras situationen och det kan öka mycket snabbt. När det händer så behövs det institutioner, oavsett om det är en folkförsamling eller en politisk organisation eller en ny sorts parti, som tillsammans med folket och med deras stöd bestämmer sig: "Nu tar vi makten." Man måste göra det. Om man säger löjliga saker som "Vi kan förändra världen utan att ta makten" så kan man lika väl gå på toaletten och spola ner sig själv, för man kommer inte att uppnå någonting.

Du har en känsla av att det kan ske överraskningar, att det kan bli någon sorts genombrott.

Med tanke på vad som har hänt i arabvärlden och vad som har hänt under historiens lopp så tror jag att den kommer med överraskningar. Den historiska processen är nyskapande. Saker och ting kan hända som överraskar alla. Jag säger inte det på något mystiskt sätt. Jag menar att när folk har nått en punkt där de upplever att de inte längre kan leva på det gamla sättet och härskarna upplever att de inte längre kan styra på samma sätt – när de måste kuva, begränsa, bli mer och mer despotiska, precis som den despotiska kapitalismen – då kan allt hända. Jag säger inte att vår sida måste vinna, men den kommer förvisso att kämpa.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)